

เทศน์เช้า วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๒

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันนี้ฟังธรรม ธรรมะนะ เวลาในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า

“การฟังธรรมนี้แสนยาก”

คำว่าแสนยากเพราะสมัยพุทธกาลมันไม่มีสื่อ มันต้องฟังจากปากขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กับปากของผู้ที่รู้จริง ฉะนั้น เวลาสื่อไป ในปาติโมกข์จะมีมากมาย ถ้าผู้ใดเห็นผิด ภิกษุกล่าวตู่พุทธพจน์ ตัดช่วงหรือแต่งเติม ภิกษุได้ตัดเตือนถึง ๓ หน ทั้งผู้ตัดแล้วสวดถึง ๓ หน ภิกษุนั้นไม่เปลี่ยนความคิด ไม่แก้ไขความคิดของตัวเอง เป็นอาบัติสังฆาทิเสส นี่แล้วผู้ที่ไปคบภิกษุที่โดนอาบัติจะเป็นปาจิตตีย์

นี่ฟังธรรมนี้แสนยาก แสนยากเพราะอะไร? แสนยากเพราะใจของผู้ที่เป็นธรรมมันหายาก สิ่งที่เป็นการกระทำมันมีทั่วไป แต่สิ่งที่เป็นสัจจะความจริงมันมาจากไหน? ถ้าไม่มีธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คำว่าฟังธรรมแสนยากๆ คือฟังธรรมที่เป็นสัจธรรม ไม่ใช่ฟังนิทาน นิทานนี้คำเล่าเรื่อง ที่ไหนมันก็มีทั้งนั้นแหละ เพราะความเล่าเรื่องมันไม่เป็นความจริง

แต่ถ้าเป็นความจริงนะ นี่สัจธรรมนั้นออกมาจากหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วถึงวางธรรมวินัยไว้เป็นศาสดาของเรา แล้วผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริงอันนั้น ธรรมที่เป็นศาสดา เราเคารพศาสดาไหม? ใจเราลงกับธรรมไหม? ถ้าลงธรรมเราจะยอมการกระทำอย่างนั้น เห็นไหม นี่ถ้าไม่มีธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ เราจะไม่เข้าใจสัจจะความจริง

สัจจะความจริง มนุษย์เกิดมานี้วิทยาศาสตร์พิสูจน์ได้ คนเกิดมาเขาเกิดมาจากพ่อจากแม่ทั้งนั้นแหละ แต่ในศาสนาบอกคนเกิดมาจากกรรม การกระทำของจิตมันทำให้จิตนี้ขับเคลื่อนไป กรรมอันนี้พาเกิดพาตาย แต่วิทยาศาสตร์บอกเกิดจากพ่อจากแม่ แต่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเกิดจากกรรม

นี่มนุษย์สมบัติ เห็นใหม่ เวลาทำพวกอริยทรัพย์ การเกิดเป็นทุกข์อย่างยิ่ง ชาติปี
ทุกข์ ความทุกข์เกิดจากการเกิด มีการเกิด มีสถานะ มีความรับรู้ มีต่างๆ เพราะเราเกิดเรา
ถึงรับรู้สถานะต่างๆ เราต้องรับทุกข์ รับกรรมไว้ทุกๆ อย่างเลย เพราะมีการเกิด

“ชาติปี ทุกข์ การเกิดเป็นทุกข์อย่างยิ่ง”

แต่ในธรรมของฆราวาส เห็นใหม่ อริยทรัพย์ การเกิดเป็นมนุษย์นี้แสนยาก การ
เกิดเป็นมนุษย์ มนุษยสมบัติคือต้นทุนของเรา พอเป็นมนุษย์สมบัติขึ้นมา มนุษยสมบัติทำ
ผลประโยชน์ได้ทุกๆ อย่าง จะทำดีเลิศจนเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะ
องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เป็นมนุษย์ พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะก็เป็น
มนุษย์เหมือนกัน

มนุษย์นี้เป็นมนุษย์สมบัติขึ้นมา ได้มาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ได้เป็นอริยเจ้า ได้
เป็นถึงที่สุดแห่งทุกข์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เป็นศาสดาของเทว
มนุสสถาน ได้เป็นครูเป็นอาจารย์ของพรหม ของเทวดา มนุษย์นี้เป็นได้ทุกๆ อย่างเลย
นะ

มนุษย์สมบัติ พอเราเกิดเป็นมนุษย์สมบัติ สัญชาติญาณ เห็นใหม่ เราเกิดเป็น
มนุษย์สมบัติ มนุษยสมบัติเกิดขึ้นมาแล้วไร้เดียงสา เด็กไร้เดียงสาเด็ก เด็กมันมีบุญกุศล
เด็กเกิดขึ้นมาแล้วมีคุณงามความดี เราดูแลเด็ก คุณดีเราเป็นนายช่าง เราจะหากาวมาทำการ
ก่อสร้าง เราจะเอากาวมีคุณภาพดีขนาดไหน ถ้ากาวมีคุณภาพดี การติดเดี๋ยวนี้บ้านเขา
ติดกันด้วยกาว ไม่ต้องทำอะไร เมื่อก่อนนี่เป็นความมหัศจรรย์นะ บ้านเรือนไทยใช้ลิ่ม
ใช้เดือย มันจะไม่มีตะปูแม้แต่ตัวเดียว แต่ปัจจุบันนี้เขาใช้กาวติด

นี่ความคิดของเรา กาวมีคุณภาพหรือไม่มีคุณภาพ คนเราจิตเกิดมามีคุณภาพ
หรือไม่มีคุณภาพ ถ้ามีคุณภาพดี ติดแล้วมันเอาไม่ออกนะ นี่เด็กขึ้นมาต้องมีความคิดนะ
มีการศึกษาเล่าเรียน ต้องมีสิ่งดีสิ่งชั่ว สิ่งดีสิ่งชื่อนั้นมันเป็นกาว ติดมันเข้าไป ติดมันเข้าไป
เห็นใหม่ พอเราก็มาตี เมาคำความคิดเรา เรายึดมั่นความคิด เรายึดความทุกข์หมด อันนี้เป็น
เพราะอะไรล่ะ?

นี่เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมไว้ เราถึงจะเห็นสังขาร
ความจริงใจ เพราะเกิดเป็นมนุษย์มันเป็นโดยธรรมชาติ มันมีความคิด ธาตุ ๔ และขันธ ๕
พระอรหันต์ยังมีความคิดเลย พระอรหันต์ เห็นใหม่ สอุปาทิเสสนิพพาน พระอรหันต์ที่
ยังมีชีวิตอยู่ สื่อสารกันด้วยธาตุ ๔ และขันธ ๕

คุณพระอรหันต์ ครูบาอาจารย์เราที่แบบว่าเป็นอัมพฤษ์พูดไม่ได้ ท่านส่งสายตา
นะ คนที่อุปัฐากอยู่จะรู้เลยว่าท่านต้องการอะไร ท่านส่งสายตา ท่านส่งความหมายกัน
เห็นใหม่ สิ่งต่างๆ นี่ใจพระอรหันต์สิ้นกิเลสแล้วมันก็มีความคิด ความคิดกับจิตมันเป็น
กาวอันหนึ่ง กาวอันหนึ่งมันก็ติดแน่นไปกับจิตของเราตลอดไป

นี่ใจเมา! เมาในความคิด เมาในความรู้สึก เมาต่างๆ เลย อวิชชาความไม่รู้ ไม่รู้ใน
สังขาร ไม่รู้อะไรเลย เพราะเราไม่รู้สังขารความจริง แต่เราเอาสิ่งที่ไม่รู้ไปศึกษาสัง
ขารขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วก็ว่าสิ่งนี้เป็นธรรม สิ่งนี้เป็นธรรม เห็น
ใหม่

นี่การฟังธรรม ถ้าการฟังธรรมจากใจของครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรมขึ้นมา สัง
ขารนี้ในธรรมก็บอกไว้ “ไม่ให้เชื่อตัวบุคคล ให้เชื่อธรรมะขององค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า ให้มีธรรมะเป็นที่พึ่งเกิด”

แต่ตัวบุคคลถ้าเป็นกิเลสเชื่อถือไม่ได้ เชื่อถือไม่ได้เพราะอารมณ์ความรู้สึกของ
คนมันแปรปรวนตลอดเวลา แต่สิ่งที่เป็นสังขาร ธรรมไม่ใช่อารมณ์ อารมณ์คือ
ความคิด อารมณ์คือกาว เห็นใหม่ เมาตัวเอง เมาความคิด เมาสังขาร เมาไปหมดเลย
แล้วก็ว่าธรรมเป็นเราๆ มันไม่เป็นความจริงซักอย่างหนึ่ง นี่แล้วเวลาจะแกะออกก็แกะ
ออกไม่ได้

แต่ของเรา เห็นใหม่ เวลาเด็กมันศึกษา ศึกษาแล้วต้องมีปัญญา ต้องมีความฉลาด
แล้วก็ยึดมั่นถือมั่นว่าคนนี้เป็นคนดี คนนี้เป็นคนดี ความคิดกับจิตติดกันแน่นเลย แล้วพอ
มาปฏิบัติจะลอกมันออก จะเอากาวออก

นี่ใจการเกิดเป็นมนุษย์มันมีความคิด คุณเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ครูบาอาจารย์ที่ท่านสิ้นกิเลสแล้วเขามีความคิด แต่ความคิดนี้เป็นเศษส่วน เป็นเศษทิ้ง สอุป

ปาติเสศนิพพาน เศษทิ้ง ความคิดและธาตุ ๔ ร่างกายกับความคิด เศษทิ้ง แล้วธรรมล่ะ? ธรรมอันนี้มันถึงไม่ใช่นิทาน ธรรมอันนี้ นี่ใจเวลาตั้งธรรมๆ มีธรรมเป็นที่พึ่งเกิด ธรรมที่มีอยู่แล้ว มีอยู่แล้วนี้ แต่ยังไม่ได้สติในหัวใจของเรา

ดูเราสิ ปุถุชนมีความรู้อยากจะพ้นจากทุกข์ เราก็ศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ยึดมั่นถือมั่นนี่เอาท้าวไปติดมา กาวติดมา ความคิดกับจิตมันไม่ใช่อันเดียวกัน แต่คิดเป็นอันเดียวกัน แล้วมันจะเป็นสังฆธรรมขึ้นมาได้อย่างไร?

มันไม่เป็นสังฆธรรม เห็นไหม แล้วบอกว่า “จงมีธรรมเป็นที่พึ่งเกิด” แล้วอันนั้นมันธรรมอะไรล่ะ? มีธรรมเป็นที่พึ่งเกิด ธรรมก็เป็นธรรมชาติ ธรรมชาตินี้การเกิดก็เป็นธรรมชาติ ความโกรธก็เป็นธรรมชาติอันหนึ่ง ความโกรธมีแรงกระตุ้นมันก็โกรธขึ้นมา แล้วมันหายไปเป็นธรรมชาติอันหนึ่ง ถ้าสรรพสิ่งเป็นธรรมชาติ เราก็เป็นพระอรหันต์กันหมดแล้ว

เขาวา ธรรมะเป็นธรรมชาติ ธรรมะเป็นธรรมชาติ.. ธรรมะเหนือธรรมชาติ!

รู้สัจจะความเป็นจริงทางวิทยาศาสตร์ รู้สัจจะความเป็นจริงแล้ววางไว้ตามความเป็นจริง ถ้าเราไม่รู้ความเป็นจริง เห็นไหม เรามีอวิชชา เรามีท้าวเหนียวติดอยู่ กาวของเรานี่กาวที่แน่นติดอยู่กับใจ แล้วเราจะลอกออกมันอย่างไร?

นี่เรารู้แล้ว เราก็คือเป็นแล้ว เรารู้จริง ทำจริง เรารู้หมดแต่เราลอกไม่ได้ เห็นไหม มันไม่มีสังฆธรรม มันไม่มีความจริงเกิดขึ้นมาในหัวใจ ถ้ามีความจริงเกิดขึ้นมาในหัวใจ นี่เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันก็ต้องเอาสิ่งที่มีอยู่มาปฏิบัติใช่ไหม?

คนเรานี้ เกิดมาเป็นมนุษย์เป็นสมมุติอันหนึ่ง สมมุติจริงตามสมมุติ.. คำว่าสมมุติเราบอกสมมุติคือไม่มีอะไรเลย สมมุติคือว่างเปล่า แต่ความจริงของพระพุทธเจ้าสมมุติมีนะ สมมุตินี้คือไฟฟ้าเขียว ไฟแดงเป็นสมมุติไหม? แล้วไปเชื่อมันทำไม ทำไมไม่ฝ่ามันไป

นี่คือสมมุติอันหนึ่งใช่ไหม? มันมีจริงไหม? มันมีจริง แล้วมันมีชั่วคราวไหม? มันมีชั่วคราว การเกิดก็เหมือนกัน มีจริงไหม? จิตมีจริงไหม? ทุกอย่างมีจริงหมด สมมุติคือจริงตามสมมุติ จริงตามสมมุติถึงต้องเอาจากสมมุติตัวนี้ เอามาแก้ไข เอามาตัดแปลงขึ้นมา จนมันถึงวิมุตติได้

นี่ก็เหมือนกัน การเกิดขึ้นมาเรามีความคิด เรามีกิเลส.. เรามีกิเลสเราก็ต้องเริ่มต้น จากตรงนี้ เริ่มต้นจากทำความเข้าใจเข้ามา ถ้าจิตมันสงบเข้ามา เห็นไหม นี่เราจะ ลอกกาวนี้ออกมาได้ยังไง? นี่การเกิดเป็นมนุษย์เป็นอริยทรัพย์ เป็นทรัพย์ที่ประเสริฐ มาก เพราะการเกิดเป็นมนุษย์แล้วเราพบพุทธศาสนา เพราะการเกิดเป็นมนุษย์ โดย ธรรมชาติของมัน โดยธรรมชาติของมัน มันบีบคั้นเราโดยที่ไม่รู้ตัว

คุณิเรายอยู่ในครรภ์ของมารดา ๕ เดือน เราต้องกินอาหารทางสายสะดือ เวลาเรา เกิดขึ้นมาแล้วเราต้องมีอาหารของเรา อาหารของเราละ นี่เวลาทำบุญขึ้นมา บุญกิริยาวัตถุ แคนั่งสมาธินี้บุญกิริยาวัตถุ เพราะอะไร? เพราะทุกคนมีสิทธิเสรีภาพ จะทำอะไรก็ได้ จะ นอนตีแปลงอย่างไรก็ได้ เราเสียสละแล้วเรามานั่งสมาธิ นี่บุญกิริยาวัตถุ

เราบอกว่าเราเกิดมาเป็นคนจน เกิดมาเป็นคนทุกข์คนยาก เราไม่มีโอกาสทำบุญ.. นั่งสมาธินี้แหละ เราเอาตัวเราทั้งตัวเราเลย กิริยาใจ คือกิริยาการเคลื่อนไหว บุญกิริยา วัตถุ ข้าวปลาอาหารอันนี้มันอามิส สิ่งที่เป็นสมบัติมันเป็นวัตถุ แต่กิริยามารยาท เห็น ใหม คุติบุญกุศล แม้แต่เราเดินบนสะพาน เราหลีกเลี่ยงให้คนๆ หนึ่งนั้นเป็นบุญแล้วนะ เราให้ทางเขา เราก็เป็นบุญแล้ว บุญกุศลมันเกิดขึ้นมาได้ ถ้าคนฉลาดมันเป็นไปได้หมด แหละ

บุญนี้ กิริยาวัตถุคือกิริยามารยาทของเรา เราหลีกเลี่ยงให้เขา เราเปิดทางให้เขา แต่ถ้า เป็นทางโลก เห็นไหม โอ๊ย.. เราเสียเปรียบเขา เรายอมจำนนเขา.. ไม่ใช่ เราชนะตัวเอง เราแพ้เป็นพระ ชนะเป็นพาล เราชนะตัวเองเราเป็นพระ เป็นพระ เป็นผู้เสียสละ เป็นพระ เป็นผู้ให้ พระเป็นผู้ประเสริฐใจ เราเป็นคนประเสริฐกว่า เราเป็นคนคุมเกมนะ เราคุม หัวใจของเราใช่ไหม? เราหลีกเลี่ยงให้เขาเห็นไหม เราจะไม่เข้าไปปะทะกับเขา

สิ่งที่ปะทะกับเขาคือโลกใจ นั่นคือสมมุติทั้งนั้นแหละ เกิดมาก็เป็นสมมุติ การ ปะทะกันก็เป็นสมมุติอันหนึ่ง ขณะที่ปะทะกัน เจอกันนั้นเป็นสมมุติอันหนึ่ง พอมันผ่าน อันนั้นไปสมมุติก็ไม่มีแล้ว

นี่จริงตามสมมุติ จะบอกว่าจริงตามสมมุติคือจิตเรามีจริง กิเลสมีจริง ทุกอย่างมัน มีจริง เราต้องเผชิญหน้ากับความจริง อริยสัจ เห็นไหม ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค.. สัจ ธรรม ทุกข์มันอยู่ไหน? ทุกคนบ่นว่าทุกข์ๆ ทุกข์นี้เป็นผล เป็นวิบากนะ นี่เวลาเราร้องไห้

เสียใจ ความรื่องให้เสียใจนี้มันมาจากไหน? มาจากข้อมูลใช่ไหมว่าเราลัดพรากจากอะไร? สิ่งใดเสียหายไป สิ่งนั้นคือเหตุให้เกิดทุกข์

พระพุทธเจ้าบอก “ทุกข์ควรกำหนด”

ทุกข์ควรกำหนดคือสภาวะ นี้วิบาก ผลของมันเราควรกำหนด ผลนี้มาจากไหน? ผลนี้มาจากไหน? สาวเข้าไปหาเหตุมัน แล้วไปดับที่เหตุมัน ถ้าทุกข์ๆ ทุกข์เพราะน้ำตาไหลง นี่มันเป็นวิบาก มันเป็นผลที่มันเกิดขึ้นแล้ว แล้วเราเข้าใจว่าผลที่เกิดขึ้นแล้วนี้เป็นทุกข์ เห็นไหม เพราะเราไม่เข้าใจ

นี่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าละเอียดมาก ละเอียดจนเราไม่ทัน แต่เรานี้ไปเอา เหมือนกับว่าเรามีการทุจริตกัน แล้วเขาเคลียร์ เขาจัดการเรียบร้อยแล้ว แล้วเราบอกเราทำได้ เราสู้ เราทำได้.. ไม่ได้! เพราะเราไม่รู้ทันการทุจริตอันนั้น เราไม่ได้เข้าไปเห็นการถือโกงอันนั้น เราไม่ได้เข้าไปจับต้องอันนั้น เราไม่ได้เข้าไปเคลียร์ผลงานอันนั้น เราไม่รู้หรอก เรารู้แต่เขาทำแล้วเขาเอาเป็นเอกสารมาให้เราดู

นี่ก็เหมือนกัน ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นอย่างนั้น เป็นอย่างนั้น เป็นอย่างนั้น แต่เราเคยทำไหม? เราทำได้ไหม? เราทำไม่ได้หรอก เราทำไม่เป็นความจริงซักอันหนึ่ง เห็นไหม นี่การเกิดชาติปี ทุกขา เราเกิดมาเป็นมนุษย์แล้วต้นทุนอันนี้สำคัญมาก เรามีการศึกษา มีหน้าที่การงาน เราก็ต้องทำของเราไป

ทุกข์นะ ทุกข์เป็นอริยสัจ ทุกข์เป็นความจริง แต่ทุกข์เป็นวิบาก แม้แต่ผลที่กระทบขึ้นมาเป็นทุกข์ มันก็เป็นผลเกิดมาจากการกระทบกระเทือนกัน เกิดมาเป็นมนุษย์ก็มาจากกรรม นี่เกิดเป็นมนุษย์ก็เป็นวิบากอันหนึ่ง นี่เกิดเป็นมนุษย์เป็นวิบากอันหนึ่ง แต่มันมีธาตุ ๔ และขันธ ๕ มีธรรมชาติของความคิด มีธรรมชาติของสภาวะที่มันเกิดขึ้น ว่าสภาวะธรรมที่เป็นปัจจุบัน

ไม่ใช่หรอก สภาวะธรรมที่เป็นปัจจุบัน จะเร็วขนาดไหนมันไม่ทันหรอก ไม่ทันสภาวะ นี่สันตติ ความเร็วของจิต ถ้าจิตไม่สงบเข้ามาก่อน ไม่เห็นสัจจะความจริงนะ เข้าไม่ถึงเนื้ออริยสัจหรอก เข้าไม่ถึงสัจจะความจริง มันเป็นนิทานทั้งนั้นแหละ

นิทาน เห็นไหม มันมีสุดมยปัญญา จินตมยปัญญา ภวานามยปัญญา ปัญญาของคนมันมีระดับชั้น มันมีความละเอียด ศาสนานี้ลึกซึ้งมาก แต่พวกเรามันหยาบ ไปเอาสิ่งที่พอเป็นเงาๆ แล้วก็มาอวดรู้ อวดเห็นกัน แล้วมันก็เอากันไปไม่รอด ศาสนาเลยกลายเป็นศาสนาตาช่าๆ ไป เห็นไหม เวลาหลวงตา เวลาครูบาอาจารย์ท่านพูด

“ศาสนาที่ประเสริฐที่สุดคือศาสนาพุทธ”

พุทธศาสนาเพราะอะไร? เพราะองค์ศาสดาของเรา พระพุทธเจ้าปฎิญาณตนว่าเป็นพระอรหันต์ ในลัทธิศาสนาอื่นไม่มี! ไม่มี! อ้างตัวว่าเป็นศาสดา ถามธรรมะตอบไม่ได้ ไม่รู้เรื่อง เห็นไหม ไม่รู้เรื่องเพราะอะไร? เพราะพูดเป็นนิทานไป พูดว่าธรรมะเป็นธรรมชาติ สรรพสิ่งเป็นธรรมชาติ

ธรรมชาตินี้วิทยาศาสตร์พิสูจน์ได้ แต่วิทยาศาสตร์แก่เกิดแก่ตายไม่ได้ แต่สังขารขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแก่เกิดแก่ตายได้ พอไปเห็นเผชิญหน้ากับจิตเดิมแท้ณะ มันจะอึ้งไปเลย ไอ้ปฎิสันธิจิต ไอ้ตัวเกิดตัวตาย ไอ้ที่ว่าเกิดจากพ่อจากแม่นั่นละ ไอ้พูดคำนั้นละ

ถ้าเกิดจากพ่อจากแม่ ใครเป็นพ่อแม่ของเทวดา? ใครเป็นพ่อแม่ของพรหม? พ่อแม่ของพรหม ใครไปเกิดเป็นพรหมพ่อแม่มันอยู่ที่ไหน? ไปเกิดเป็นเทวดาพ่อแม่มันอยู่ที่ไหน? ไปเกิดในโอปปาติกะมันเกิดอย่างไร? นี่ไปเห็นจิตเดิมแท้เพราะอะไร? เพราะจิตนี้มันมีโอกาศเกิดเป็นมนุษย์ เกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม เกิดในนรกอเวจี แล้วพ่อแม่ของที่เกิดนรกอเวจีมันมาจากไหน?

เราว่าเกิดเป็นมนุษย์เราเกิดจากพ่อแม่ แต่เราไม่บอกว่าเกิดจากกรรม แต่พอเข้าไปเผชิญ ไปเจอความจริงขึ้นมามันจะสะเทือนหัวใจมาก มันจะอึ้งไปเลยว่านี้ตัวเราอยู่ที่นี้แล้วแก่ไขกันที่นี้ ไอ้กาวที่มันติดพันอยู่ที่นี้ จะลอกมันทิ้ง จะลอกมันทิ้ง จะลอกความยึดมั่นถือมั่น ลอกสังโยชน์ที่มันติดอยู่ที่นี้ไง นี่อันนี้จะเป็นสังจะความจริงนะ

สมบัติอย่างนี้เกิดจากมนุษย์ เกิดจากผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ เราจะเน้นตรงนี้ให้เห็นคุณค่าของชีวิตใจ คุณค่าของการเกิดนี้แหละ คุณค่าของการเกิดมาเป็นเรานี้แหละมีค่าที่สุด สิ่งอื่นตามมาเพราะมีเรา มีเราแล้วถึงจะมีทุกอย่าง มีสมบัติพัสถาน มีทุกอย่างมันมา

จากเราทั้งนั้นนะ แล้วเราก็ไปตื่นกันที่สิ่งที่จะเกิดขึ้นมาจากเรา แต่พระพุทธเจ้าสอนให้อยู่ที่ตัวเรา ให้อยู่ที่ผู้ที่ผู้ที่เป็นเจ้าของจะได้ศักยภาพทั้งหมด

อำนาจหน้าที่การงาน คุณสมบัติ ประวัติศาสตร์ สิ่งต่างๆ เกิดจากการเกิดนี้ทั้งหมดเลย แล้วพระพุทธเจ้ามาสอนที่นี่ มาชำระกันที่นี่ มันถึงมีความสุขจริงที่นี่ อันนี้ถึงเป็นความจริง นี่ความที่เป็นชีวิตเรายังนั่งอยู่ มีลมหายใจเข้าออก อันนี้ประเสริฐมาก แล้วค้นคว้าอันนี้ ค้นกลับมาหาตัวเรา แล้วเอาชนะตัวเราประเสริฐที่สุด เอวัง